

till erfarenheterna från uppväxtmiljön. Han kallar sig faktiskt för ”oförbätterlig och medveten lokalpatriot” (s. 298). Jag känner väl igen detta att hembygden är viktig för kulturforskare. Där kan intresset för kultur grundläggas för att senare bli föremål för insamling och vetenskapliga analyser.

Schöns primära humanistiska verksamhet kom att avse folkloristiken. År 1977 blev han föreståndare för Nordiska museets folkminnessamling. Han noterar med tillfredsställelse att ”jag hade ju faktiskt äntligen nått ett slags mål med mina studier och min krokiga väg” (s. 217). Senare blev han också chef för Nordiska museets nybildade Minnesavdelning och han innehade denna tjänst fram till sin pensionering. Ett utmärkande drag blev att Schön i sitt arbete på museet fortsatte kontakterna med massmedia och förmedlade på så vis det folkloristiska materialet till en bred allmänhet både via radio och tv.

En annan sida av verksamheten vid folkminnessamlingen var satsningen på nyinsamling av folkloristiskt material i samarbete med Stockholms universitet. Det var i detta sammanhang som jag första gången mötte Ebbe Schön. Under tiden 1979–1982 ledde vi årligen tillsammans fältarbeten med etnologistudenter från Stockholm i vår gemensamma hemmiljö utmed Bohuslänkusten. Projektet bar titeln ”Folklore i maritima miljöer”. Här fick jag möta Schöns goda organisationsförmåga och samarbetsanda. Vi besökte flera kustorter och blev fascinerade över bohusläningarnas berättarlust. Schön skriver med entusiasm att ”vi fick lära oss oväntat mycket om folktron till sjöss som vi inte alls hade känt till tidigare” (s. 284).

I det sammanhanget blir det intressant att ta upp folkloristens eget förhållningssätt till den folktro om övernaturliga väsen som framkommer i det insamlade materialet. Forskaren har självfallet en vetenskaplig sida med betoning av det rationellt påvisbara. Detta skulle kunna leda till ett förnekande och t.o.m. en nedlåtande hållning mot berättelsernas innehåll, vilket faktiskt har förekommit bland en del tidigare folklorister. Det är befriande att läsa att Schön inte stannar här utan också är öppen för och även har behov av en annan dimension av tillvaron, vilken han kallar för den fantasifulla, ”ett mer poetiskt jag som tror på en tillvaro bortom döden” (s. 285). Sådant kan man aldrig vetenskapligt bevisa, men just öppenheten och respekten för individerna är väsentlig i kontakterna med människor som berättar om folklig tro och religion.

Jag beundrar författarens målande språk. Han har en

skönlitterär anda i sin framställning. Inte bara folkloristiska kollegor utan även en bred allmänhet kan ha stor glädje av att ta del av Schöns berättarförmåga. Boken är illustrerad med fina bilder både i färg och svartvitt från Schöns liv, vilket ytterligare höjer bokens värde. Personligen menar jag att de kunde ha placerats i den löpande texten i stället för som nu har skett längst bak i boken som en fristående bilaga. Om det är något ytterligare som den intresserade läsaren skulle vilja veta mer om i boken så är det Schöns familjeliv efter uppväxttiden. Han nämner helt kort sin första fru Irma med finsk bakgrund och två döttrar som föddes mycket tidigt under hans liv. Själv har jag märkt att den personliga kontexten spelar en roll för forskaren under hela livet. Genom Schöns bok har jag blivit ytterligare inspirerad att utge en påbörjad publikation om mitt eget liv i etnologins och folkloristikens tjänst och mötet mellan äldre bondekultur och akademisk universitetsmiljö.

Slutligen vill jag uppmuntra var och en: Tag och läs boken och bli fascinerad av det spännande och personliga innehållet.

Anders Gustavsson, Henån/Oslo

Karin Gustavsson: *En ärans och lärdomens man. Bror Emil Hildebrand och Krapperup*. Gyllenstiernska Krapperupstiftelsen, Nyhamnsläge 2009. 207 s., ill. ISBN 91-87944-18-9.

I de flesta länder har man för vana att peka ut ett fåtal personer som extra betydelsefulla för utvecklingen av vetenskaplig eller museal verksamhet. För svensk del kan en sådan person vara Bror Emil Hildebrand (1806–1884). Han var viktig för kulturminnesvården i sin roll som riksantikvarie mellan åren 1837 och 1879, då våra museer – liksom för den delen arkeologi som vetenskap – formerades. Eftersom hans barn fortsatte inom samma bransch är alltså namnet Hildebrand av stor betydelse, och Bror Emil är väl värd att få sin biografi skriven. Den bok som nu föreligger är dock inte en traditionell yrkes- eller livsverksbiografi i den bemärkelsen att den intresserar sig för Bror Emil Hildebrands roll för de svenska museernas utformning. Istället lägger etnologen Karin Gustavsson ett personhistoriskt fokus på Hildebrands liv under ungdomstiden, speciellt under den korta tid han befann sig på Krapperup. Biografin påbörjas under de år när en ung man måste bestämma sig för vilken karriär han kan eller vill ha. Vilka perso-

ner och miljöer kom att präglade honom som tjugohåring, och vilka möjligheter såg han själv i framtiden? Boken avrundas lagom till utnämningen till riksantikvarie och sekreterare i Kungliga Vitterhets Historie- och Antikvitets Akademien.

Tidsramen är alltså 1800-talets första hälft. Hildebrand själv växte upp på en bruksort i Småland. Det var självklart att han skulle studera, och han hade tidigt en privatlärare som var intresserad av historia. Själv fascinerades han av botanik. 14 år gammal för han till universitetet i Lund för att studera historia och klassiska språk under uppsikt av kusinen Lars Gustaf Wimmerstedt, docent i österländska språk, sedermera lektor vid gymnasiet i Kalmar.

Efter de inledande studierna på universitetet skulle ynglingar som Hildebrand på allvar börja fundera på framtiden, samtidigt som de tillfälligt drygade ut kassan genom att t.ex. ta ett informatorsuppdrag. Förutom försörjningsaspekten påpekar författaren att uppdraget som informator kunde ingå i "bildningsgången för unga män" (s. 52). Hildebrand kom därför till Krapperup, där friherre Nils Christoffer Gyllenstierna bodde med fru, sju barn och ett tjugotal anställda. Godset var en av Skånes äldsta sätesgårdar, beläget på Kullahalvön några kilometer norr om Höganäs. Hildebrand skulle här undervisa två av barnen, en sjuåring och en åttaåring, och han var knuten till Krapperup som en av de anställda under åren 1828–1830.

I breven hem till familjen och till vännerna visar Gustavsson hur Bror Emil funderade på huruvida han skulle bli präst, lärare på gymnasium eller om han kanske skulle följa i faderns fotspår och bli ämbetsman vid Bergskollegium. Trots att det inte längre fanns adelsprivilegier för högre ämbeten tycktes inte ofrälse personer vara särskilt varmt välkomna enligt Gustavsson. Åtminstone lyckades inte en oerfaren och inom området utbildad ung Hildebrand komma in på kollegiet vid första försöket. Dessutom saknade Hildebrand de nödvändiga kontakterna för att öppna rätt dörrar. Sådana kontakter kom han istället att få genom sitt informatorsuppdrag på Krapperup.

Fadern i familjen trivdes med den unge informatorn. Gyllenstierna var en man vars håg enligt författaren hellre stod till biologi och zoologi än till hushållning av sina många gods. De två ägnade sig åt botaniska exkursioner runt Kullabygden, och Gustavsson uppger att förteckningen av flora som de två samlade in uppgår till närmare 80 sidor. Gyllenstierna var medlem i flera vetenskapliga föreningar, bl.a. Fysiologiska sällskapet,

Det Konglige Nordiske Oldskriftselskab, Zoologiska Jägare Sällskapet i Lund, Vetenskaps societeten i Uppsala och Svenska fornskrifts sällskapet, och han hade korrespondens med flertalet lärde män. Därför pekas han ut som en nyckelperson för Hildebrand och hans fortsatta karriär. Hildebrand fick kontakt med flera personer inom svensk adel, speciellt under den tio månader långa resa han följde med på när Gyllenstierna hälsade på släkt och vänner runt om i Sverige. Här fick han också inblick i och tillgång till flera av de magnifika bibliotek som fanns på gods och herresäten och han besökte historiska sevärdheter.

När Bror Emil återvänt från Krapperup till Lund för att bli docent fick han professorn i historia Ebbe Samuel Brings uppdrag att arbeta med universitetets myntsamling. Hans bok om mynthistoria hamnade hos myntkännaren Christian Jürgensen Thomsen i Köpenhamn. Denne föreståndare för Det Kgl. Museum for Nordiske Oldsager, känd för sin indelning av äldre tid i sten-, brons- och järnålder, tog kontakt med Hildebrand. I honom fick Hildebrand en viktig mentor, och han var också den förste som använde sig av C. J. Thomsens treperiodsystem i en utställning. Endast de sista trettio sidorna i Gustavssons bok ägnas åt den tidsperiod som tidigare har uppmärksamats när det gäller Bror Emil Hildebrand – hans professionella tid. Bror Emil fick så småningom uppdraget att sköta samlingarna på Kungliga myntkabinettet i Stockholm, och han biträdde också riksantikvarien Johan Gustaf Liljegren. Hildebrand arbetade med utgivningen av medeltidsdokument, såg till mynt- och fornsakssamlingarna, arbetade med det som skulle bli Statens Historiska Museum och efterträdde Liljegren som riksantikvarie. Gustavsson avrundar slutligen kortfattat hur livet tedde sig för den forne arbetsgivaren Nils Christoffer Gyllenstierna efter att Hildebrand lämnat godset.

Vistelsen på Krapperup varade alltså några få år. Bror Emils sista besök på godset var 1830, men han dör först 54 år senare. Denna korta tid måste ha präglat Hildebrand mycket, annars fyller en bok med undertiteln *Bror Emil Hildebrand och Krapperup* ingen större mening. Gustavsson menar att Hildebrand fick mycket hjälp av Gyllenstierna, dels med ett kontaktnät, dels med att tänka som en naturvetare när det gällde att systematisera, kartlägga och samla. Det är inte de vetenskapliga influenserna som är i fokus här, utan kontakterna, vänners påverkan och vardagens praktikaliteter.

Ett av problemen med biografien som genre är att skribenten kan komma för nära sitt objekt. Denna bok är

inget äreminne över Hildebrand. Inte heller är det en bok som söker tränga in i hans känslövärld. Snarare är det en mix av en existentiellt inriktad biografi som söker förstå hur en människa levtt sitt liv, och en yrkesbiografi som strävar efter att redovisa en persons insatser i samhället som vetenskapsman. Att arbeta med biografi som genre har inte varit helt oproblematisk för svenska historiska forskare under efterkrigstiden, till skillnad från andra länder där en narrativ historieskrivning har varit vanligare. I en miljö präglad av stark källkritik följde en skepsis kring personliga brev och dagböcker som källa, motiverade av en misstro mot icke verifierbara slutsatser. Därtill kom att historisk forskning i Sverige präglats av ett större intresse för allmänna samhällsinriktade frågor, vilket gör att människan som aktör kommit i bakgrunden. Men historiska forskare har åter orienterat sig mer mot enskilda människor och deras agerande, och Gustavsson sällar sig till en växande skara av biografier. (Om denna utveckling, se artiklarna i antologin *Med livet som insats. Biografien som humanistisk genre*. Henrik Rosengren & Johan Östling, Sekel 2007.)

Forskaren bör ha tillräcklig tillgång till ett stort källunderlag för att göra en person rättvisa. Dessutom bör huvudpersonen sättas in i ett sammanhang, där han eller hon knyts samman med det övriga samhället. Till sist är det nyttigt om läsaren får veta varför huvudpersonen är värd att biografiera – som enskild individ, som representant för en grupp eller för en tidsepok. Vad Gustavsson visar här är betydelsen av nätverk. Inflytande från Krapperup var viktigt eftersom det var i denna miljö som Hildebrand tränades i naturvetenskaplig metod. Det var viktigt med kontakt med andra vetenskapsare, och inte minst resan i Sverige erbjöd möjlighet att uppsöka bibliotek och historiska monument ute i landskapet. Det var genom friherren på Krapperup som nätverken aktiverades, som gav Hildebrand det sociala kapital som möjliggjorde hans senare öde. Det är främst med brevmaterial som Gustavsson arbetar. Hon ger en detaljrik framställning med fokus på vardagslivet under 1820- och 1830-talen. Givetvis skiljer sig karaktären på breven åt beroende på om de sändes till modern, till vännerna eller till kusinen Lars Wimmerstedt, men läsaren får små glimtar ur Bror Emils liv genom beskrivningar av händelser runt omkring honom, alltifrån begravningen av den unga frun Viveka Sture på Krapperup 1828 till resan med Gyllenstierna, bl.a. med ett besök i Gustaf Bondes 20 000 volymer stora bibliotek på Säfstaholm. Sådana fragment ur vardagen kommer läsaren till godo genom rikligt citerande ur brev och dagböcker. Men

varför väljer Gustavsson att skriva en biografi? Varför inte istället skriva om berömda vetenskapsmän som har haft kontakt med miljön på Krapperup, eller renodla en tematik kring unga män som väljer livsbana och vad som påverkade dem i valen? De personliga drivkrafterna hos Hildebrand syns det mycket lite av i boken. Istället är det mötet mellan en kunskapstörstande adelsman och en formbar student som återges. Denna lyckliga kombination får senare avtryck i professionaliseringen av vetenskap och utvecklingen av museiväsende. Karin Gustavsson vill skriva både lokalhistoria och personhistoria. Men hon relaterar sällan Bror Emils vardagsliv till de större händelserna som ägde rum under dessa decennier, inte heller till hans personliga tankar och incitament. Biografi enligt Gustavsson handlar om hur samhällsutveckling och socialt liv skildras genom personhistorien, om hur den ”stora och lilla världen” i kombination ger en generell skildring av samhället i allmänhet och vetenskapen i synnerhet. Intresset för kulturminnesvård är inte i fokus. Formeringen av den svenska versionen av historiska discipliner är inte heller det intressanta. Resultatet här är ett fragment, en liten del av Bror Emil Hildebrands liv. Det är svårt att ge en heltäckande bild av en människa, och ambitionen är inte heller att täcka in Hildebrands hela liv och gärning. Istället handlar boken om den tid som inte nämns särskilt mycket i andra personhistoriska notiser om Hildebrand, den tid som föregick yrkeslivet. Det är spännande och intressant att läsa en så välskriven bok om hans första steg in i museernas värld.

Boken utges av Gyllenstiernska Krappersupsstiftelsen, en stiftelse som bland annat stödjer forskning om de vetenskapliga traditionerna på platsen.

Anna Wallete, Lund

Karin Sennefelt: *Politikens hjärta. Medborgarskap, manlighet och plats i frihetstidens Stockholm*. Stockholmia, Stockholm 2011. 333 s., ill. ISBN 978-91-7031-234-2.

Den tidigmoderna staden var en ganska farofylld miljö. Förutom den uppenbara risken att hamna i slagsmål, dåligt sällskap eller dra på sig mäktiga mäns ogunst förknippades staden med ett ständigt hotande moraliskt förfall. Här fanns vinkällare och kaffehus där moraliskt veka män kunde hänfålla åt ”omanliga” beteenden. Men staden var också den plats dit makten koncentrerades. Under frihetstiden var staden Stockholm politikens